

Pronikavější jsou již vlivy barthovské teologie v oboru praktické teologie, na př. v kazatelství, homiletice. Dnes jeví se nespokojenost s dosavadní praxí i teorií kazatelství, ač liberální teologie si zakládala na tom, že dovedla připravit kazatele prakticky i theoreticky dokonale. Dosavadnímu kazatelství se vytýká ve smyslu nových názorů, že chce jen vychovávat a chce být formálně dokonalé. Je prý anthropocentrický, jeho cílem je člověk a jeho zdokonalení. Avšak cíl jeho má být theocentrický, má zpřítomňovat Boha. Barth zdůrazňuje, že se má kázat slovo boží a ne oslavovat kultura a člověk. Slovo boží ovšem není ještě tehdy, když se kážou slova Písma a rozvádějí se. Slovo boží není objektivováno. Kázání, i když obsahuje do posledního zvuku jen slova Písma, přece jen je slovem lidským, se všemi nedostatky, chybami, hranicemi lidského. Slovo boží nemůže přejít přes lidské rty, to může pronést jen Bůh sám. Ale Bůh nemusí mluvit, když my mluvíme, je propast mezi Bohem a člověkem. Jen tehdy je možnost, že se Bůh přidá k našemu slovu a to se stane slovem božím, když přijde milost Ducha sv., kterou nemůžeme však my disponovat. Kázání slova božího je možné jen jako modlitba. Na druhé straně však Bůh chce mluvit jen a jen skrze nás, Bůh chce jen nás upotřebit, aby jeho slovo bylo od lidí po lidstvu vnímáno. Jak tedy má kazatel mluvit, co má učinit, aby Bůh mohl skrze něho mluvit? Jak má mluvit, aby lidé neslyšeli jej, ale mohli slyšet Boha? Na to se nám dostává od Bartha jen všeobecné odpovědi: Musí být učiněno vše, co lidským mluvením učiněno být může, abychom mluvením božím učinili volnost, připravili cestu. — To je ovšem jen formální odpověď, bez konkrétního obsahu. — A v takovýchto praktických bodech nový theologický směr, jak se zdá, ukáže svou slabost nejvíce. — Hlavní spisy sem spadající: K. Barth: *Das Wort Gottes und die Theologie*. Mnichov, Kaiser 1924. — *Menschenwort und Gotteswort in der christlichen Predigt*. Časop. *Zwischen den Zeiten* 1925. S. 119 až 140. — *Dogmatik I, Prolegomena*, Mnichov, Kaiser, 1927. — K. Fezer: *Das Wort Gottes und die Predigt*. Stuttgart, Calwer Vereinsbuchhandlung 1925.

RŮZNÉ.

Filosofie na 1. sjezdu československých profesorů

Filosofů, filologů a historiků ve dnech 3.—7. dubna 1929 v Praze byla zastoupena několika přednáškami, které byly věnovány buď filosofií povšechné, jejím dnešnímu stavu a dnešním problémům (E. Rádl), dějinám filosofie (J. Tvrđý), psychologii dnešní (V. Příhoda), filosofickým základům pedagogiky (Uher), dnešní ethice a jejím problémům (J. B. Kozák), dnešní sociologii (J. A. Bláha), esthetice (J. Bartoš), ideálům nové výchovy (Chlup) a speciálnímu tematů v sekci klasické: Platon či Plotin (F. Pelikán), jakož i speciálnímu požadavku profesorskému: Reforma vyučování filosofie na universitě a na střední škole (Kozák, Dratvová a Fischer). Přednáška věnovaná filosofii českých dějin (Slavík) odpadla pro úmrtí otce prof. Slavíka.

Snad by sem patřila též přednáška o Spenglerovi a spenglerismu (Stloukal), která však byla přednesena v sekci historické, kam v prvé řadě patří. V této sekci bylo též mluveno a debatováno o knížeti Václavovi.

Přednášky byly všechny zajímavé a poučné, jelikož seznamovaly právě s nejnovejšími problémy a proudy v označených oborech. Po jednotlivých přednáškách rozvinula se vždy dosti živá debata, která bohužel pro krátkost času musila být násilně zkracována, což budilo nespokojenost, jelikož právě debaty slibovaly býti zajímavými, jak se samo sebou rozumí. Vysloveno přání, aby při příštích sjezdech (příští má být r. 1933 v Brně) bylo

debaty vyhrazeno více času. Z debat jevil se velký zájem profesorstva o poučení filosofické, což opět lze nazvat jen zjevem potěšujícím.

Směrově a dle ducha všech přednášek bylo možno pozorovat fakt dávno známý, že positivism je již silně na ústupu, ne-li již úplně odstaven, alespoň positivism pravý, čistý. Dnes také ti, kdož ještě vyšli z positivismu a mají ještě stopy jeho ve svém myšlení, se ho zřikají a brání se mu. Snad by podrželi jen metodu pozitivistickou, která ovšem není nic zlého a je oprávněná, a pak i jméno. Ovšem dle mého zdání ti, kdož opravují positivism a chtějí korigovat jeho vady a nedostatky, jména positivistů nezasluhují a měli by se přidržet i korigovaného názvu, aby se předešlo nedorozumění (na př. prof. Tvrdý a Zbořil). Poučné bylo, kterak narazila na odpor přednáška V. Příhody z psychologie nejnovější a to Příhodovým stanoviskem behaviorismu; psychologie chování měla dosti protivníků.

Z našeho stanoviska byly nejcennější přednášky z pedagogiky a ethiky (Uher, Kozák), poněvadž naznačovaly potřebu opery v absolutnu.

Celkový dojem pak z filosofické sekce, z přednášek a debat byl ten, že je touha v profesorstvu po jednotném názoru filosofickém, jelikož je ho potřeba pro výchovu a pro život, kterým výchova i filosofie musí sloužiti. Přirozeně, že moderní roztržiténost myšlenková nejbolestnější se pocituje právě v ethice a ve výchově. Mluveno o jednotném cíli či ideálu výchovy, kterýžto ideál (Foustka) třeba vycítil a vyhledat z celkového snažení dnešní společnosti národní a všelidské. Zapomnělo se ovšem, že je to stanovisko opět pozitivistické, které chce udržet to, co je a nemůže stanovit toho, co by být mělo. A vime přece z dějin svých i cizích, že všichni velcí mužové přinášeli ideály, které nebyly ideály kolektiva, ale naopak proti kolektivu a jeho faktickému stavu a snahám (Hus). Ovšem kolektivum bylo zralé, aby alespoň z části své ony ideály pochopilo a postavilo se za ně. Ale ideály musejí být zdůvodněny. Jak je zdůvodní a čím je zdůvodní positivism?

Šlo o práci filosofickou. Není divu, že filosofií se zabývaly přednášky, debaty, řečníci. Myslím však, že by na leckterém místě bylo bývalo vhodné, zamyslet se na poměru filosofie k náboženství. Slova o tom nepadlo. Škoda. Zdá se mi, že bez tmele náboženského nedá se vybudovat jednotný a uspokojivý životní názor. Význam náboženství pro výchovu člověka nelze podceňovat ani opomíjet. Upozorňuji, že náboženstvím nerozumím dogmata a různé nauky, ale víru v poslední zákon pravdy, dobra a mravní krásy a vší skutečnosti. K tomu však bude třeba, aby moderní člověk ještě dále potácel se v temnu z extrému do extrému. Sp.

Socialism a náboženství. V počátcích socialismu bylo mezi nimi naprosté nepřátelství a jedno zdálo se vylučovat druhé, a v pravověrném marxismu skutečně není mezi nimi smíru. Časem však se ukázalo, že i v socialismu je jádro přímo náboženské a že náboženství svou podstatou zahrnuje také ideál sociální. Ze vzájemného bližšího poznání a vyloučení extrémů na obou stranách začíná se tvořiti synthesis, která přijde v budoucnosti. Zatím tvoří se Svazy náboženských socialistů v Německu, Rakousku a posledních dnech nesměle také u nás kolem Masarykova lidu se utvořil Kruh přátel náboženského socialismu. V Německu vydává Svaz i svůj časopis: *Zeitschrift für Religion und Socialismus*, redigovaný prof. Dr. G. Wü n s c h e m v Karlsruhe. Ještě zajímavější je, že i uvědomělí katolíci chtějí být zároveň také uvědomělými socialisty a vydávají od 1. ledna 1929 v Kolíně nad Rýnem list *Das rote Blat der katholischen Sozialisten* za redakce Heinricha Martense. V prvním čísle vyslovují se různí političtí předáci katolíci o katolickém socialismu příznivě. Tak praví na př. poslanec Sollmann: Žádné církevní učení neodporuje socialistickým ideálům. — V čl. církvi je v té věci jasno od počátku. V církvi jsou příslušníci socialistických stran stejně jako pokrokových občanských stran. Naše církev usiluje o synthesis, v níž budou zhodnoceny kladné ideály jak socialismu tak scientismu, které v starých církvích se zdají neslučitelnými s náboženstvím. K.

význam theismu nejen pro americkou filosofii, ale vůbec pro světovou civilisaci, s jakou odborností vniká do americké psychologie náboženství! Je to kniha vzácná. — Jednou z ukázek americké filosofické práce v náboženství je nevelká knížka Curtise W. Reese: *Humanismus*, kterou přeložil Ferdinand Pelikán (Praha, Grafická Unie, 1929). O tomto směru budeme psát v naší revue podrobně. — F. Pelikán vydal min. roku čisté filosofickou knihu: *Fikcionalism novověké filosofie, zvláště u Humea a Kanta* (Praha, Borový, 1928). — Čisté filosofická je také kniha amerického filosofa prof. Johna Deweye: *Rekonstrukce ve filosofii*. Autorisovaný překlad s dodatky o pragmatismu. Podává dr. Jos. Schützner (Praha, Slinx, 1929). — Dr. Tomáš Trnka ve své knize: *Člověk a svět* (Praha, Aventinum, 1929) otiskuje starší práce, z nichž pro nás významnější jsou: Ježíš (milost a tragika), Záhada nesmrtnosti a Na horách cítíš dech věčnosti. — Řadou úvah, hlavně ethických, je vyplněna kniha prof. Emila Svobody: *Život a myšlenka*. O ideách toho, co jest a co se děje. (Praha, Aventinum, 1928.) — Vydavatelsky čilý Okresní osvětový sbor ve Kdyni vydal již 16. svazek svých publikací, a to: F. O. Navrátil: *Petr Chelčický*. Národohospodářsky sociologický rozbor náboženské osobnosti. V textu nad čarou hledí vystihnouti dnešními výrazy, pojmy a kategoriemi to, co pod čarou můžeme čísti vlastními slovy Chelčického.

Z pedagogických publikací uvádíme alespoň jednu. Prombergrovo nakladatelství vydalo český překlad proslulého díla německého pacifisty a pedagoga Fr. W. Foerstera: *Škola a charakter*. Ze 14. vydání přeložil Frant. Atrata. (Olomouc 1928.) Foerster vyniká oceňováním významu náboženství ve výchově a také v této knize se stále a stále vrací k náboženství, hlavně v závěrečné kapitole: Náboženství a škola.

Akciová společnost Orbis v Praze vydává za vedení odborníků *Sociologickou knihovnu*, a to řadu větší a řadu menší. Ve větší řadě vyšel dosud pouze český překlad *Sociologie* Augusta Comtea. Menší řada však má již 7 svazků, jež lze vesměs dobře doporučiti. Jsou to spisy: In. Arnošt Bláha: *Sociologie sedláka a dělníka*. Příspěvek k sociologii společenských vrstev (1925). — J. L. Fischer: *Saint Simon a Auguste Comte*. Příspěvek k dějinám sociologického regionalismu (1925). — Émile Durkheim: *Pravidla sociologické metody*. Podle VII. vydání přeložil Ferdinand Kratina. S předmlouvou Edvarda Beneše (1926). — Dr. Otakar Machotka: *Mravní problém ve světle sociologie*. Názory, metody, kritika (1927). — René Worms: *Úvod do studia lidské společnosti*. S předmlouvou prof. dra Bř. Foustky a doslovem dra Zd. Ullricha: René Worms, jeho život a dílo (1928). — Dr. Ot. Machotka a dr. Zd. Ullrich: *Sociologie v moderním životě*. Směry, organizace, úkoly (1928). — E. Chalupný: *Sociologie a školy* (1929).

RŮZNÉ.

Církev a nábož. obec. Revue Die Eiche přinesla část přednášky evang. probošta K., která se s příslušnými změnami dá aplikovati i na naše poměry, problém je podobný. „Slabosti protestantismu jsou skoro vždy blízko místům, kde má své největší síly. V ústředí reformačního kázání stála svoboda křesťana vůči každé vnější autoritě v jeho poměru k Bohu. Avšak zatím co pro reformaci tato svoboda byla zároveň závazností vůči Bohu a jeho slovu, byla znenáhla s vnější autoritou církve odstraněna i vnitřní autorita Boha a jeho slova. Tak se stalo, že subjektivismus, zvláště od doby osvícenství, způsoboval stále více rostoucí rozplynutí všech závazků. S tímto subjektivismem se spojovala druhá významná škoda: individualismus. Protestantismus uvolňoval volnou cestu rozvinutí osobnosti, ale zároveň s sebou přinášel nebezpečí, že se jednotlivá osobnost odlučovala od společenství, poněvadž věřila, že jí již nepotřebuje. Toto stanovisko vedlo k podce-

ňování také církevního společenství a zeslabilo tak protestantismus velmi citelným způsobem. Obě škody mohou být překonány jen živou obcí. Tím ovšem stojíme před obtíží naší luterské církve: zatím co v apoštolské době církev a obec bylo totéž, staly se vlivem dějinného vývoje luterské církve „obec“ a „církev“ dvěma oddělenými veličinami. Vyprchala myšlenka, že právě obec a každý jednotlivec v ní jsou povoláni k službě obci a pro království boží a ne snad jen pastor. Je-li řeč o „církví“, myslí dnes mnozí jen na duchovní, synodu a konsistoř...” K.

Prázdninový kurs přednášek bude konán letos v době od 15.—27. července na theologické fakultě berlínské university a to pro theology a duchovní z ciziny, hlavně z Anglie a Ameriky. Fakulta chce je seznámiti s problémy, které jsou dnes v centru německé theologické práce a chce tím dáti popud k výměně názorů ve prospěch oekumenické богословné tvorby. Seznam přednášek je tento: Bertholet: Úvod do fenomenologie náboženství (4 hodiny). — Deißmann: Vznik a hodnota Nového Zákona (4 h.). — Harnack: Tertullian a Augustin (3 h.). — Lietzmann: Hellenismus, rabbinismus a Nový Zákona (4 h.). — Mahling: Boj proti sociálnímu zlu (3 h.). — Erich Seeberg: Filosofie dějin křesťanství (4 h.). — Reinhold Seeberg: Problém kristologie, víra a vědění (4 h.). — Sellin: Prorocké náboženství (4 h.). — Titius: Přírodní vědy a bible (4 h.). — Poplatek za kurs činí 50 marek (400 Kč). Přihlášky přijímá děkanství theologické fakulty (Berlin C2, Universität.) K.

Stará praxe. Dr. Riczynski, který v pravoslavné církvi polské vedl národní hnutí ukrajinské a zasazoval se o zavedení ukrajinského jazyka do bohoslužeb a o demokratisaci církve, byl z této církve vyobcován a dán do klatby. K.

Církevní školy. „Od světové války bylo, bohužel, uherské obyvatelstvo jak umrtností dětí, tak různými nemocemi lidu a zvláště zlem systému jednoho dítěte tak zdecimováno, že mnohé církevní obce nejsou s to, aby nesly břímě vydržování faráře a učitele a musí znenáhla začínat tím, že nechávají faráře zastávat také úřad učitele ve škole. Vedoucí místa protestantské církve vidí se proto nucena naříditi, že kandidáti pastorství musí si opatřit také diplom učitelství, aby v případě potřeby mohli převzít výuku v obecných školách.“ (Uherská protestantská tisková služba.) — Tam vede systém, když chudé církve chtějí samy vydržovati školy. Komu se tím prospěje? Trpí vzdělání dětí, trpí duchovní správa, škody jsou všestranné. K.

Správná cesta. Býv. německý socialistický ministr Sollmann prohlásil na shromáždění v Bietigheimu: „Kdo věří, že křesťanství je v něm a ve společnosti silou, má zůstat v církvi a snažiti se, aby v ní vymohl uznání socialistickému myšlenkovému světu. Církev sama však se nesmí stát stranicko-socialistickou, neboť musí vnitřně otrásat a vychovávat lidi všech společenských vrstev.“ K.

Křesťanství? Ve sbírce básní, přinášející výběr z africké lyriky, a vyšlé pod titulem: „Afrika siegt“ ve Vídni (Verlag Speidel), je také tato báseň:

Bílý bratře, co řekneš?

Pojď, bratře, pojď!
Předstupme před svého Boha.
A až před ním stát budeme,
já řeknu:

Pane, já nemám v nenávisti nikoho,
ale já jsem nenáviděn.
Já netýrám,
ale já jsem týrán.
Já si nežádám cizí země,
ale mé země si jini žádají.
Já se neposmívám žádnému národu,
ale mému národu se posmívají.

A, bratře, co ty řekneš?

K.

světové, přehlížeti tvorbu filosofickou a vědeckou i časové otázky, pokud se týkají náboženského života. Redaktor časopisu dr. F. Kovář v článku „K základům“ požaduje jednotného pevného stanoviska pro církev čsl. jako východiska další myšlenkové práce; je pro spolupráci kultury a náboženství, pro syntesu vědeckého poznání a náboženské víry. Věda ani filosofie nemůže nahradit náboženství, protože nedovede rozřešit záhady světa a života, ani ukojit člověkem nitro. Náboženství počíná se tam, kde se víra stává nitřní zkušeností, takový náboženský zážitek je zjevením božím. Obsah zjevení je subjektivní a obrazný, proto i theologie je taková — a proto Kovář uznává svobodu svědomí a vývoj theologie v závislosti na kulturních a sociálních poměrech doby, proto odmítá každý dogmatismus, ale i přebujení citového prvku v náboženství (mystiku a pietismus). Vytknuv toto zásadní stanovisko, Kovář poohlíží se po soustavách vpravo i vlevo od čsl. církve. Napravo klade především církev římsko-katolickou a zjišťuje: po bystré analýze katolické pojetí nejen odporuje skutečnosti a je tedy nepřavdivé, nýbrž je také škodlivé duchovní, kulturní a především náboženské činnosti. V zájmu náboženství, mravnosti a duchovního pokroku je nutno katolický systém a především jeho základy vyvrátit a odmítnouti a otevřít cestu svobodné a živé náboženské víře, zbavené neskučenosti a mythu. Tato stěžejní studie není zatím ukončena. — Z ostatních článků revue lze uvést studii A Spisara: Theism a moderní věda (polemika se stejnojmenným článkem dra B. Zbořila v České Mysli), dobrý článek E. Dlouhého-Pokorného: Spor o smysl našich dějin, přehlížející dosavadní spory o toto thema, přednášku ě dra K. Farského na křesťanské konferenci ve Stockholmu: Tvoření křesťanské osobnosti, laická themata V. Kloubka (Právní základy církve čsl., Církevní hospodářství) a j. — Vedle bohaté článkové části revue má velmi pečlivé, soustavné a dobře informující hlídky: Rozhledy po životě náboženském a církevním sledují především život církve čsl., snahy o spojení církvi, církve římsko-katolické a křesťanské církve nekatolické, poměr církvi k veřejným otázkám a pod. Rozhledy po literatuře sledují nábožensko-filosofické knihy, církevní a pod. časopisy a příslušné studie i z časopisů jiných. V tříarchovém sešitě je snesena bohatá látka. Revue je psána vážně, svěže, nevášnivě. Revue je poučná i životná. Přejeme jí zdar.“

Známa revue *Die christliche Welt*, kterou vydává vždy ve 14 dnech nakladatelství Klotzovo v Gothě za redakce prof. Dr. M. Rade, přinesla v čísle z 6. července 1929 zprávu o vydávání naší revue a upozornila, že jejím úkolem je uveřejňovati články o otázkách, jež jsou důležité pro vnitřní vývoj církve a dále přehledy o současných práci v náboženské oblasti v celém světě.

Také katolický časopis *Život* v čísle z 1. května 1929 píše o naší revui, vytrhává z prvního čísla několik vět a dochází podivnou jakousi logikou k podivnějším ještě závěrům: „Nacionální církev chce tedy otevřeně podléhati husitství, které mocí a násilím vybijelo zkaženou víru ze země... i duchu Kristově, jenž násilí vyřadil z prostředků svého působení. Církev čsl. je ochotna jako každá církev nacionální podléhati povaze svého kmene, nikoli jí přemáhati.“

* * *

Také v tomto čísle jsme nuceni z nedostatku místa velmi omeziti rozhledy po literatuře. Bude to nahrazeno v příštím čísle, které vyjde v prosinci.

RŮZNÉ.

Povaha doby. „My pocházíme z období sporů, kdy každý měl potřebu ohraničiti se proti druhému. Vyznání víry bylo s to, aby — zatím co mělo přece spojovati — všechny navzájem rozlučovalo. Nyní jsme vstoupili

do zcela nového období. Mohlo by se nazvati synthetickým. Klade se stále méně váhy na dvojí: na ono ohraničení, a na jeho protějšek, sjednocení, jež by bylo možné jen na základě stejných názorů. Ideálem je — místo jednotnosti a odloučenosti — spojení různosti. Toho mohou jedni litovat, ale druzí to pokládají za pokrok. Ten záleží v tom, že se lidé stále více učili viděti v tom, co je děli, věc vedlejší, a věc hlavní viděti v tom, co je jim na základě společných dějin a založení společné. Tak nastupuje na místo protikladu v jednom jednota v rozmanitosti." (Prof. Niebergall v *Christliche Welt* z 20. července 1929.) — „Pozorní pozorovatelé doby konstatují, že společná práce a společné potřeby, jež lidi krok za krokem přivádějí k sobě blíž, působí proti někdejší bojům o víru, jež vedly k tomu, že se lidé vůči druhému uzavírali. Říkají, že sektářský duch je odzbrojen a že vzájemné nepřátelství duchových a náboženských směrů vyústilo v ušlechtilé závodění. Stále méně se klonily náboženské společnosti k dogmatickým sporům, stále více k závodění v řešení útrap dnešního lidstva. Usuzují z toho, že uplatňování náboženství se zastavuje na činech povahy sociální a mravní." (Albert Thomas, ředitel mezinár. ústavu práce v Ženevě, ve výroční zprávě o činnosti této instituce v r. 1928.)

Synkretismus. 5. června 1928 se konal v Tokiu v sále YMCA první kongres ke „spojení třech vyznání". Bylo přítomno 550 buddhistů, 260 šintoistů, 150 protestantů. Předseda ministerstva mluvil o společných ideálech, zvl. spolupráci na poli sociálním. Šintoista vyslovil naději, že se tato tři náboženství spojí v jedno. Protestant nazval zlem, že křesťanství si činí nárok na přednost před ostatními náboženstvími.

Nobelova cena míru za rok 1929 má prý býti udělena švédskému arcibiskupu Dr. Söderblomovi. Odůvodňuje se to tím, že on společenstvím církvi učinil více než kdo jiný pro mír mezi národy a že je jednou z největších duchovních osobností naší doby.

Z Ruska. Iverská kaple v Moskvě, jedna z nejvýznamnějších svatých dřívějšího Ruska, a to pro proslulý obraz „Matky boží iverské", byla jedné srpnové noci stržena, aniž to bylo úřady dříve oznámeno, jako se dalo v jiných případech. Co se stalo s obrazem, nebylo známo. Po krátké době na to musil ze svého úřadu odstoupiti komisař lidové osvěty Lunačarskij, který dal rozkaz k odstranění obrazu, neboť prý jeho rozkaz „nebyl v souhlase ani s vnitřními ani vnějšími politickými zájmy Ruska". — Proslulá Pečerská lavra, jeskynní klášter v Kijevě, byl proměněn v „musejní město", bohoslužebné předměty se staly výstavními kusy. Museum se má stát střediskem propagandy proti církvím. — Také ostatní ještě zbývající kláštery mají býti zrušeny. Přes to prý mnišství v Rusku zesílilo. Silně roste také hnutí „křesťanů evangelia", kteří se liší od starověrců a patriaršalní církve absolutní zdrženlivostí. — Kletba, pronesená r. 1667 pravoslavnou církví ruskou proti starověrcům, byla nyní synodem a patriarchou Sergiem snáta. Sovětská vláda nařídila, že jména nábožensky uctívaných osob (Ježíš Kristus), dále jména všech božstev (Bůh, Jahve, Allah, Buddha, Zeus, Jupiter) musí býti psána s malými začátečními písmeny, rovněž jména svatých, jsou-li ve spojení s nějakým nábož. termínem (tedy evangelista marek, svatý mikuláš), ne však, jde-li o pouhé jméno (tedy Marek, Mikuláš).

Mnišská hora Athos vymírá. Dva kláštery, kde je v každém místě pro tisíc mnichů, mají jich jen 90 a 80. Důvodem není chudoba klášterů, ale nechť mladých lidí. Reckému státu je velkou otázkou, zda a jak má tato památná místa s jejich poklady udržovat.

Polská národní církev se, jak se zdá, rozdělila na křídlo blízké katolictví a křídlo blízké protestantství. Varšavská nábož. obec této církve, vedená farářem Piechočinským odvrhla prý všechny římské symboly (kadidlo, svícenou vodu, zvony, ornáty, mši) a „římskou pověru" a zavedla evangelické bohoslužby v přísné jednoduchosti. Jmenovaný muž začal vydávati nový list: *Reformacia Polska*. Dříve byl redaktorem listu Polska obrodzona, avšak ten zůstal v rukou křídla katolického.